

Troms og Finnmark Fylkeskommune

postmottak@tffk.no

Tana, 11.05.2021

Forum for natur og friluftsliv (FNF) Finnmark er et samarbeidsforum mellom natur- og friluftslivsorganisasjonene i Finnmark på fylkesnivå. FNF Finnmark skal være en møteplass for samarbeid, en arena for kompetansebygging, og kan være en felles representant for organisasjonene når det er enighet om dette. Organisasjonene inkluderer 47 lokallag med et medlemstall på omtrent 5 000 medlemmer.

Dette brevet sendes på vegne av 4H Finnmark, Naturvernforbundet Finnmark, Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) Finnmark og Norsk Ornitologisk Forening avd. Finnmark.

Høringsuttalelse: Vannforvaltningsplan 2022-2027, finsk del av den norsk-finsk vannregion.

Når det gjelder den finske delen av norsk-finsk vannregion ønsker vi å gi innspill for den finske delen av Tanavassdraget. Tre påvirkningsfaktorer og følgende tiltak er av særlig stor betydning for oss, for å ivareta miljøhensyn på både norsk og finsk side. Vi anser oppfølging av vannforskriftens arbeid som en relevant arena for våre innspill, ettersom arbeidet er styrende for en overordnet vannforvaltning.

- Gyrodactylus salaris- Forebyggende tiltak for å unngå spredning
- Overfiske- Forslag til avbøtende tiltak i form av bestandsbasert kvoteregulering
- Mudring av Tanamunning og annen norsk påvirkning som kan ha negative konsekvenser for fiske på begge sidene av grense- Forslag til administrative tiltak

Gyrodactylus salaris- Forebyggende tiltak for å unngå spredning

Laksefisk parasitten Gyrodactylus salaris har gitt katastrofale følger for laksebestandene i elv som renner på norsk side mot Atlanterhavet, med en nærmest utryddelse av bestandene som har vært utsatt. Tanaelva med sin nærhet til infiserte vassdrag på finsk side, kombinert med et betydelig antall av tilreisende fiskere fra samme side, er dermed meget eksponert. Et enkelt tilfelle av parasitten (ved for eksempel bruk av fiske agn eller udesinfisert fiskeutstyr eller fartøy) kan føre til utryddelse av Tanavassdragets laksebestander. Om Gyrodactylus

salaris dukker opp i Tanavassdraget vil utryddelse av parasitten være et gigantisk og ekstremt kostbart prosjekt. Det vil også innebære en så stor grad av usikkerhet, at det potensielt ikke er gjennomførbart. Derfor ber vi myndighetene om å iverksette strengest mulig forebyggende tiltak, ut fra en «null visjon» av spredning av Gyrodactylus salaris i Tanavassdraget.

Vi har vært i kontakt med Tana fiskeforvaltning (Direktør: Hans-Erik Varsi) som beskrev et økende søkelys både på norsk og finsk side rettet mot informasjon og tilrettelegging for desinfeksjon av utstyr.

Vi ser positivt på utviklingen og ønsker at det forebyggende arbeid fortsetter. Derfor anbefaler vi:

- Flere informasjonstavler. Dette gjelder både ved fiskeplasser, men også langs kjente ruter for kano/kajakkpadlere og vandrere. Det er en økende turaktivitet gjennom Anarjohka nasjonalpark med kano/kajakk fra finsk side. En mye brukt inngangsvei er gjennom Kalmankaltio (Enontekiö kommune). Et informasjonsskilt kan plasseres ved parkeringsplassen i enden av grusveien og presisere at alt utstyr som transporteres over vannskillet bør tørkes og/eller desinfiseres før utsetting i øvre del av Tanavassdraget. Andre aktuelle lokaliteter er Angeli/ Siltaoja (Inari kommune) og Näkkälä (Enontekiö kommune). Flere aktuelle lokaliteter er sikkert kjent av myndighetene. Informasjonsskilt/tavler ved populære innfartsårer og parkeringsplasser kan enkelt utstyres med en sprøyteflaske med ferskt virkemiddel (evt. kasser med «doserte» pulverposer) og en kort og enkelt brukeranvisning. Informasjon om gyro og desinfeksjon av utstyr må også være tilgjengelig hos aktører som flyr turister/fiskere ut i naturen med sjøfly/helikopter.
- For å få informasjonen ut til fiskere må dette skje umiddelbar ved kortsalg. For eksempel uthevet skrift på fiskekort (også innlandskortet) og/ eller desinfiseringsbevis for å utløse kortet.
- Det bør være en høy tilrettelegging for desinfisering for både fiskere og fartøysbrukere. For å minske sjansen for at noen ikke desinfiserer utstyret, bør desinfisering være et gratis og lett tilgjengelig tilbud. Kostnader med gratis tilrettelegging av desinfisering er små i forhold til kostnadene et utbrudd av Gyrodactylus salaris vil føre til.
- Personal ved hoteller, campinger, hytteutleie, bensinstasjoner (og andre desinfiseringslokaliteter) må gis god opplæring og forståelse for tiltakets viktighet. Desinfiseringsmiddel som ligget for lenge i oppløst form blir mindre effektivt, middelets virketid må derfor respekteres, og alt som er (eller antas å være) fuktig må desinfiseres nøye. Motorer som pumper vann (med eventuelle fiskerester) må desinfiseres både utvendig og innvendig.

Predatorenes rolle i ferskvanns økosystem

Vi er bekymret for at predatorbekjempelsen som ble igangsatt på norsk side, og som kan bli fulgt opp på finsk side, mangler nødvendig, helhetlig innsikt i predatorenes rolle i ferskvanns økosystem. Bekjempelsen ble umiddelbart igangsatt med utbetaling av dusør for død fisk som ble innlevert ved leveringssteder, både sjøørret og gjedde. Dette skjedde på bakgrunn av forskning basert på to sesonger feltarbeid på gjedde og sjøørret. Forskningen konkluderte med at gjedde utøver en predasjon av betydning på laksyngel, og gir et mer nyansert bilde når det gjelder predasjon fra sjøørret ([ref¹](#)).

Ingen forskning ble gjennomført på predatorens rolle i reduksjon av inter-spesifikk konkurranse mellom laks og arter som sik, harr eller ørret. Konkurranse fra nevnte arter kan føre til en redusert laksebestand, men merk også at predatorer som gjedde reduserer antall potensielle laksekonkurrenter.

En annen rolle som ikke kommer frem av studien er predatorens rolle i parasittiske interaksjoner. Gjedde sprer parasitten gjeddemark (*Triaenophorus crassus*) som er en av vanligste fiskeparasittene på nordkalotten. Den har vært dokumentert særlig hos sik, men også hos ørret, harr og laks.

Gjedde kan også redusere spredning av mer artsspesifikke parasittarter som *Gyrodactylus salaris*. *Gyrodactylus salaris* er en ektoparasitt som sprer seg raskt på Atlanterhavslaks og svekker fiskens svømme- og overlevelsessevne i samme tempo. Det kan tenkes at infisert laksyngel vil søke mot roligere elvepartier der man kan finne høyre konsentrasjoner av gjedder.

Noen av laksebestandene fra vassdrag som renner i Østersjøen har utviklet mer motstandsdyktighet mot parasitten, men ikke alle ([Ref²](#)). Det kan ikke utelukkes at lavere smitteintensitet av *Gyrodactylus salaris* i vassdrag som renner mot Østersjøen skyldes tilstedeværelse av fiskepredatorer som gjedde eller abbor, fremfor en naturlig motstandsdyktighet.

Vi stiller dermed spørsmål om en storskala utryddelsesprogram vil kunne føre til negative konsekvenser, dette særlig i forbindelse med risikoen for *gyrodactylus s.* Vi utfordrer til en konstruktiv kunnskapsvurdering på tvers av grensen. Vi ønsker også å understreke at vi har tillit til lokalkunnskap angående utviklingen av gjeddebestanden i et langtidsperspektiv og utelukker ikke at et balansert uttak av gjedde der bestanden er tettest, kan ha positive effekter på laksebestandene. På bakgrunn at det som er nevnt ovenfor kan det å ha en liten gjeddebestand i vassdraget også ha positive effekter.

¹ Svenning, M-A., Johansen, N.S. & Borgstrøm, R. 2020. Predasjon på laksunger i Tana. Med hovedvekt på diett hos gjedde og sjøørret. NINA Rapport 1648. Norsk institutt for naturforskning

² T. A. Bakke, P. D. Harris, H. Hansen, J. Cable, L. P. Hansen (2004). Susceptibility of Baltic and East Atlantic salmon *Salmo salar* stocks to *Gyrodactylus salaris* (Monogenea). *DAO* 58:171-177

Overfiske- Forslag til avbøtende tiltak i form av bestandsbasert kvoteregulering

Etter et langvarig norsk-finsk forsknings samarbeid om bestandene av Tanalaks, har forskning i dag fått gode forvaltningsverktøy. Gytebestandsmål for hele vassdraget og side-elvene, samt årlig overvåking med blant annet sonar på flere deler av vassdraget gir oss gode muligheter for en bærekraftig forvaltning i årene som kommer. Stenging av fiske etter laks i 2021, med en felles avtale på tvers av grensen anses som et nødvendig tiltak ettersom gytebestandsmålene for de fleste bestandene var langt unna oppnådd.

Når vassdragets laksebestander kommer seg tilbake til bærekraftigmål, må tiltak iverksettes for å unngå at en ny nedgang i bestanden igjen oppstår. Det er tenkelig at en dynamisk bestandsbasert kvoteregulering ville kunne være optimalt for å sikre en rettferdig fordeling av det høstbare overskudd av laks på tvers av grensen, samt for å kunne unngå overdrevne fangster.

Årlig overvåking av laksebestandene med sonar gir en enestående mulighet å tilpasse en fiskekvote til bestandsstørrelse, og sikre at gytebestand oppnås. Det trengs en dynamisk forvaltning, som kan innebære en umiddelbar stenging av vassdraget etter en midtsesong evaluering. Oppgaven kan være utfordrende, men realistisk og nødvendig. Samiske tradisjoner knyttet til laksefisk i Tanadalen er fremdeles sterk, men det er registrert en nedgang i rekruttering. En fordeling av kvoter ville kunne gi en mulighet for å sikre det tradisjonelle friluftsliv; lokale fiskere bør prioriteres.

Mudring av Tanamunning og andre norske påvirkninger som kan ha negative konsekvenser for fiske på begge sidene av grensen - Forslag til administrative tiltak

Vi har blitt opplyst av Statsforvalteren i Troms og Finnmark at finske myndigheter har vært involvert i offentlig høring om planlagte påvirkninger på norsk side som kan ha konsekvenser for blant annet laksebestanden i Tanavassdraget. Det legges ned en betydelig innsats fra miljøvern -og friluftslivsorganisasjoner mot store naturødeleggende tiltak, som mudring av Tanamunningen innebærer. Vi ønsker at, i tillegg til myndighetene, at finsk miljøvern -og friluftslivsorganisasjoner blir direkte opplyst om slike saker. Organisasjonene tilsluttet FNF Finnmark er også villige til å samarbeide med finske organisasjoner når dette blir aktuelt.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Finnmark

Pierre Fagard
Fungerende Koordinator
FNF Finnmark

